

Οικογένεια προσφύγων. Οι απόκληροι «κληρονόμοι της Καταστροφής» (1923).

Αρχείο ΕΛΙΑ

Η Δράμα υποδέχεται τους πρόσφυγες του εθνικού ξεριζωμού (1922-1924): Προβλήματα και προκλήσεις

Για τους ντόπιους Δραμινούς η πλημμυρίδα των προσφύγων το φθινόπωρο του 1922 υπήρξε πολιτισμικό σοκ. Δεν ήταν μόνο η καθημερινή αδιάλειπτη αποβίβαση στον Σιδηροδρομικό Σταθμό χιλιάδων προσφύγων· ούτε η απόλυτη ένδεια ανθρώπων που «όλο το βιος τους ήταν ένας μπόγος», αλλά και η εικόνα εξαθλιωμένων ανθρώπων που διήλθαν «μεταξύ φλογών, σφαιρών και θαλάσσης». Κατέφθαναν ανθρώπινα ράκη, ενδεδυμένοι τη φρίκη του διωγμού και της προσφυγιάς, εικόνα που προκαλούσε δέος:

Θέλετε να νοιώσετε έστω και για μια στιγμή την απόγνωση και την αλλοφροσύνη η οποία συνεκλόνησε τους Έλληνες μάρτυρες της δύστυχης Μικράς Ασίας; Κυττάξτε στα μάτια τον πρώτο που θα βρείτε στο δρόμο σας πρόσφυγα.

Όλα θα τα δήτε εκεί μέσα και θα τα αισθανθήτε.

Μάτια σβυμένα, χείλη χλωμά, πρόσωπα μαραμένα, ρούχα ξεσχισμένα, ξυπόλυτοι, ελεεινοί.

Τα σώματά των ατονισμένα από τις κακουχίες και τα ατέλειωτα πολυήμερα κουραστικά ταξίδια μοιάζουν σαν φάσματα κινούμενα μηχανικώς.

Ψυχές κουρασμένες από τον διαρκή πόνο και τρομάρα.

Είναι τόσο βαθειά ριζωμένος ο τρόμος που τους έχει προκαλέσει το εξολοθρευτικό Κεμαλικό γιαταγάνι, που η λάμψις των ματιών των έχουν πια χάσει τη φυσική των όψι.

Να οι πρόσφυγες!¹

¹ Το Φως, 22.10.1922.

Το οικογενειακό βιβλιάριο «του αρχηγού της Οικογενείας» Ιωάννη Γερόνδη, από το Ορτάκιοϊ, με την απαραίτητη φωτογραφία, με τον ίδιο, τη σύζυγο και την κόρη τους.
Συλλογή Αθανάσιου Κάζη

“

Αντί ταυτότητας, η Υπηρεσία Εποικισμού εφοδίαζε κάθε προσφυγική οικογένεια με το «ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ», με σχετική φωτογραφία επικολλημένη και με παράθεση όλων των αναγκαίων πληροφοριακών στοιχείων για κάθε μέλος, αλλά και για την πορεία της οικογένειας, από τον ξεριζωμό ως τη μόνιμη εγκατάσταση. Επιπλέον, στις σελίδες του 16σέλιδου βιβλιαρίου γινόταν τακτική ενημέρωση για τις συναλλαγές (χρεώσεις-πιστώσεις) της προσφυγικής οικογένειας κατά τη διαδικασία εγκατάστασης και αποκατάστασής της.

”

Προβλήματα αιχμής ήταν ο επισιτισμός, η στέγαση, η ιατρική βοήθεια. Αντιμετωπίστηκαν τον πρώτο καιρό από τον κρατικό μηχανισμό, του οποίου τις πολλές ανεπάρκειες κάλυψε η κινητοποίηση ιδιωτών, συλλόγων, ελληνικών και ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Ο αγώνας τους να προσφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια με αίσθημα αλληλεγγύης και κατανόησης απέναντι στην προσφυγιά αποτυπώνεται καθημερινά στις εφημερίδες της εποχής:

Σώσωμεν τους πρόσφυγας – Έρανος κλινοσκεπασμάτων εις Την επαρχίαν – Δωρεαί δια τους πρόσφυγας – Έρανοι του «Θάρρους» δια το γάλα των ασθενών προσφύγων της μεθορίου – Τα δελτία άρτου των προσφύγων – Συναυλίας υπέρ των προσφύγων – Τρόφιμα δια τους πρόσφυγας – Δελτίον συνεισφορών υπέρ των προσφύγων – Αγιορείτικος έρανος υπέρ των προσφύγων – Επίταξις των κινηματογράφων – Έρανος της «Πρωίας» [δραμινή εφημερίδα] υπέρ προσφύγων – Μαία υπέρ των εν Δράμα προσφύγων γυναικών – Τα μέλη του Γεωργικού Πιστωτικού Συνεταιρισμού Τσατάλτσης [...] συγκινηθέντες εκ των παθημάτων των ατυχών αδελφών μας θέλουσι να έλθουσι αρωγοί εις τα δυστυχή απορφανισθέντα προσφυγόπαιδα, παραλαμβάνοντα ταύτα υπό την προστασίαν των [...] ίνα διανείμωμεν ταύτα εις αιτησάμενας την πρόσληψιν τοιούτων οικογενείας.²

1922-1924: «Η πόλις μας εν κινδύνω»³

Στον τομέα όμως της στέγασης τα πράγματα ήταν πιο σύνθετα. Ο όγκος των προσφυγικών ροών που κατέφθαναν τις πρώτες βδομάδες ξεπερνούσε τον νόμο του αδιαχώρητου. Δυσανάλογος πληθυσμός σε μια πόλη χωρίς επαρκές κτιριακό απόθεμα και βασικές υποδομές. Βέβαια, η Δράμα δεν είχε υποστεί κατά τη Β΄ Βουλγαρική Κατοχή τις εκτεταμένες καταστροφές της γειτονικής πόλης των Σερρών, η οποία σε πολλά σημεία της ισοπεδώθηκε κτιριακά. Ωστόσο, δεν διέθετε ούτε δίκτυο ηλεκτροφωτισμού ούτε ύδρευσης. Τα διαθέσιμα καταλύματα ήταν ελάχιστα, ώστε δημόσιοι χώροι και ιδιωτικοί, τα σχολεία, τα εγκαταλειμμένα στρατόπεδα, κάποιες καπναποθήκες, ξενοδοχεία, εκκλησίες, τα τεμένη αλλά και τα βαγόνια του Σιδηροδρομικού Σταθμού, ακόμη και υπαίθριοι χώροι χρησιμοποιήθηκαν για την προσωρινή στέγαση προσφύγων. Επήλθε συνωστισμός, στέγαση «σαρδελιδόν» και άθλιες, ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης. Τόσο οξυμμένο ήταν το στεγαστικό ζήτημα, ώστε εγχαράχτηκε στη μνήμη ως κάτι πρωτόγνωρο όσο και ανοίκειο· πουθενά ελεύθερος χώρος στεγασμένος ή μη, η πόλη ένα τοπίο κοσμοπλημμύρας:

Μόνον το ζήτημα της στέγης υπήρξε το σπουδαιότερον από του 1922, διότι η μεγάλη συγκέντρωσις προσφύγων εις την πόλιν των 12.000 κατοίκων οι οποίοι είχαν αυξηθή λόγω προηγούμενων γεγονότων, κατήργησε και τον νόμον του αδιαχωρήτου. Ο χειμών ιδία του 1922-1923 θα είναι αλυσμόντος με την τρομεράν έλλειψιν στέγης. Καπναποθήκαι, τζαμιά, υπόστεγα υπερπλήρη από ανθρωπίνας μάζας, τας οποίας συνεκέντρωσεν εκεί και εις τα περί την πόλιν αντίσκηνα η σκληρά ανάγκη. [...]

ΕΓΚΛΗΜΑ στυγαρόν,
θύνανται τις είπειν άποτελεζ
ό εξ ήλικάσεως θάνατος θέκα
προσφύγων εις την σιδηρο-
δρομικόν σταθμόν.
Απέθανον δε οί άνθρωποι
ουτοι διότι ουδείς εύρέθη
παραστάτης τής δυστυχίας
των, άλλ' ακόμη ούτε έν θω
μάτιον, ούτε μέλ άποθήκη
πρός στέγασίν των.

Οργισμένο σχόλιο της εφ. Θάρρος (28.08.1924),
για την εγκατάλειψη των άστεγων προσφύγων
στον Σιδηροδρομικό Σταθμό της πόλης.

² Στο ίδιο, 11.12.1922.

³ Θάρρος, 29.04.1924.

[\(Αν θέλετε να διαβάσετε ολόκληρο το άρθρο, πατήστε ►\)](#)